

Waarheen met de vrijwilligers in de erfgoedzorg in Vlaanderen? *Bedenkingen tijdens en bij een hoorzitting over 'Herita' in het Vlaams Parlement, op Sinterklaasdag 6 december 2016*¹

Tijdens deze hoorzitting kon ondergetekende een aantal stellingen en ideeën formuleren, samen met een reeks andere vertegenwoordigers van administraties, instellingen en enkele particuliere organisaties.

In mijn betoog verdedigde ik vooral de rol van de autonome en de creatieve vrijwilligersorganisaties - in het verlengstuk van een tekst 'Zout in de Erfgoedpap', waarvan de tekst verscheen in het Gouwtijdschrift. Heemkunde Gouw Antwerpen vzw, jg. 50, 2013, 4, pp. 13-16 - en nu beschikbaar is op 'Academia.edu'

(http://www.academia.edu/28559715/Zout_in_de_erfgoedpap). De aanwezigen, politici en fractieleiders, ontvingen deze oude tekst tijdens de hoorzitting.

De stellingen die ik tijdens de hoorzitting innam werkte ik ietwat verder uit in dit document - in de hoop dat het ook buiten het Vlaamse Parlement en binnen de erfgoedwereld tot discussie c.q. weerwerk zou leiden

Uitgangspunt : wie ben ik om hier een aantal stellingen te komen verdedigen ?

1. Ik ben een product van

- 1968-1969, de kritische generatie, van een 'geëngageerde' generatie
- 1975, het Europees Jaar van het Bouwkundig Erfgoed, het 'Monumentenjaar'

Dat waren twee elementen die de ontwikkelingen van de moderne erfgoedsector niet alleen in Vlaanderen, maar in de meeste landen in West-Europa fundamenteel bepaalden. Het leidde

- tot een democratische erfgoedinhoud, het opentrekken naar de niet-traditionele thema's, naar het 'gewone', naar de gewone man - de opkomst van de industriële archeologie is daar één van de verschijnselen van;
- het opentrekken naar andere sociale groepen dan de elite die voordien met erfgoed bezig was - "jan met de pet" kon/mocht/en wilde voortaan ook meespreken;
- de opkomst van kritische burgerbewegingen die zich buiten het traditionele en administratieve kader opstelden, andere accenten legden, andere technieken gebruikten om visies en meningen te ventileren;
- het oprichten van nieuwe administratieve en ambtelijke structuren (bij ons de Rijksdienst voor Monumenten en Landschapszorg) met jonge mensen, zonder een gespecialiseerd diploma of postgraduaat - gewone, 'normale' historici en kunsthistorici - die al doende leerden. Maar die hun studies deden in de jolige nadagen van 1968 en daar het engagement van meepikten. Ik herinner me dat de voorganger van Mevr. Vanblaere daar af en toe wel *zijne peere* mee zag...

¹ De tussenkomst tijdens de hoorzitting gebeurde in eigen naam en verbindt geen van de verenigingen ik vertegenwoordig, evenmin als deze verder uitgewerkte tekst. Ik ben echter van oordeel en hoop dat ze op een eerlijke wijze de opvattingen en meningen van een erfgoed-achterban weergeven. Indien niet: don't shoot on the pianist.

2. Ik behoor dus tot de oudere generatie van erfgoedadepten.

Dat heeft voor- en nadelen.

- Een voordeel is dat je kunt terugkijken op een lange termijn, en als historicus hou je daarvan. Dat staat je toe om evoluties, tendenzen en mechanismen te onderscheiden los van het ephemere hic et nunc
- Een nadeel is dat je je al eens laat leiden door een verdwazing over de ‘goeie ouwe tijd’

Ik wil hier niet het proces - of een proces - maken van Herita, noch van mensen of instellingen.

Maar eerder een aantal existentiële vragen stellen, die niet alleen voor Vlaanderen moeten gesteld worden maar ook op een ruimer erfgoedveld in andere landen leven.

Een aantal punten aanbrenge die onderwerp zouden moeten zijn en worden van discussie tussen alle actoren, de professionelen en de vrijwilligers - datgene wat onze Engelse collegae de ‘*non paid professionals*’ noemen.

Een keerpunt

We zijn nu op een keerpunt gekomen, waarbij de ‘oude’ generatie - de generatie van 1975 - het schip verlaat of moet verlaten. Velen doen dat, en ondanks hun oud engagement en entoesiasme verdwijnen ze achter de einder. De ene zit in een huisje in Finland, een andere in Zuid-Frankrijk, een derde houdt zich in zijn pand in Gent met totaal andere dingen bezig. Ze verlieten het schip en de loopplank in een andere haven. De uitdagingen voor een nieuwe generatie liggen op de kade.

We zijn ook op een maatschappelijk keerpunt gekomen, waarbij het engagement, de inspraak en het optreden van de burger andere vormen aanneemt. Zowel van de kant van de burger als van de kant van de overheid.

De ‘regeltjes’ die er in de jaren ‘70 niet waren en toen een soms anarchistische spontaneïteit toelieten, zijn er nu wel. Het decreet op Monumenten, Stads- en Dorpsgezichten van 1976 telde iets meer dan 6000 woorden, de huidige regelgeving telt bijna het vijfvoudige daarvan... Verenigingen oprichten ging toen met plezier, vandaag kijkt iedereen eerst naar verantwoordelijkheden, verzekeringen, rechtsbijstand, en noem maar op. En heeft men daardoor angst om een stapje verkeerd of buiten de lijnen te zetten.

Hoogstens zet men nog een ‘like’-je op Facebook - want daarmee doe je geen kwaad - of Twittertweet men een doordachte mening of stelling in 140 tekens.

Het “oude engagement” van vrijwilligers en verenigingen uitte zich nochtans anders, met een aparte en bijzondere mentaliteit.

Het waren en sommigen zijn het nog, vrijbuiters, het zout van de erfgoedpap - maar ook vaak het zout in de wonde, tot spijt van wie ‘t benijdt.

Er is immers geen yin zonder yang.

Geen these zonder antithese nodig om tot een synthese te komen.

Het creatieve gerommel van in illo tempore is verstomd.

Waardoor eigenlijk ?

Ik kan daar veel redenen voor opgeven - maar geen daarvan zal doorslaggevend zijn. Laat het me dan maar op 'maatschappelijke verandering' houden.

Terug naar de bron

Ik heb nog even in mijn archieven gesnuisterd en er de foto teruggevonden, genomen bij de oprichting van VCM - Vlaamse Contactcommissie Monumentenzorg in 1993. Een stel enthousiaste jongens en enkele meisjes op de trappen in de zetel van de Koning Boudewijnstichting in Brussel, vertegenwoordigers van verenigingen die ervan overtuigd waren dat ze voor een verandering zouden (kunnen) zorgen.

Het ontstaan van VCM was een onrechtstreeks gevolg van een samenwerking tussen organisaties die zich samen ingezet hadden voor behoud van het Limburgs mijnerfgoed, VVIA, ICOMOS Vlaanderen, Koninklijke Vereniging voor Natuur en Stedenschoon, Bond Beter Leefmilieu,... en die een pad zochten om ook op andere terreinen samen te werken. Het initiatief werd overgenomen vanuit de Koning Boudewijnstichting, die het model van de Nederlandse NCM naar voor schoof. De Bond Beter Leefmilieu en de natuurbeweging die men er oorspronkelijk had willen bij betrekken - met de referentie naar de Britse Civic Trust in het achterhoofd - vielen jammer genoeg weg.

Op de foto zien we vertegenwoordigers van ICOMOS, Molenzorg vzw, Levende Molens, Verbond voor Heemkunde, Natuur en Stedenschoon, Epitaaf (funerair erfgoed), Historische Woonsteden, de Simon Stevinstichting, de verdwenen 'Jeugd en Cultureel Erfgoed', het Orgel in Vlaanderen, Art Restorers Association, en zoveel andere - uiteraard ook VVIA

In de loop van de jaren ontstond tussen deze uiteenlopende verenigingen een sterke opbouwende dynamiek, werden er ideeën en ook kritiek geformuleerd.

Soms moest die wat afgeremd worden, het is beter om de potjes niet te breken als het niet echt nodig is.

Maar vooral, via VCM en de opvolger, het nog ruimere 'Forum van Erfgoed-

verenigingen' kon vanuit het werkveld een gesprek aangegaan worden met overheid en administratie. Er was discussie. Er was these en antithese. Er konden dingen afgetoetst en besproken worden. Er konden afspraken gemaakt en samen aan projecten gewerkt worden.

De opheffing van het Forum en de z.g. integratie in Herita verliepen niet vlot. Ik herinner me de heftige discussies, de weerstand van de verenigingen die de voorgestelde c.q. opgelegde formule niet zagen zitten en hun rol en positie met hand en tand verdedigden. De opheffing van het Forum werd in een eerste algemene vergadering afgewezen, en nadien via allerhande achterhoedegevechten doorgeduwd worden. Het was geen fraai staaltje, en een groep verenigingen konden zich daarmee niet verzoenen. Er werd een zaadje van wantrouwen gezaaid, en zo iets bestaan er weinig goede heelmeesters.

De dynamiek verlegt zich

Ik heb gezegd dat ik geen processen wilde maken. Geen aanklachten formuleren. Maar binnen de veranderingen - soms eufemistisch de 'professionalisering' van de sector genoemd - merk ik zowel bij ons als over de grens een aantal opvallende vergelijkingspunten.

De dynamiek verschoof / verschuift van bottom-up naar top-down. Dat is niet alleen in Vlaanderen zo, maar ook in veel andere landen zoals onlangs tijdens een bijeenkomst van enkele erfgoedverenigingen in Parijs bleek.

De man en de vrouw die met de laarzen in de modder staat, die de laatste restanten van 'iets' wil redden, moet zich meer en meer 'conformereren', aanpassen aan wat 'anderen' van hen verwachten. Van initiatiefnemers zouden het uitvoerders moeten worden.

In de loop van voorbije jaren zag ik veel mensen het veld verlaten - niet alleen omdat ze met pensioen gingen. Maar omdat ze niet meer 'aangepast' waren, omdat ze niet meer pasten in dat nieuwe plaatje.

Veel mensen waarmee in de loop der jaren goede en respectvolle contacten opgebouwd werden, waar goed werkende netwerken tussen gesmeed waren.

Daarmee gingen niet alleen banden en persoonlijke contacten verloren, ook veel kennis en ervaring, en de spontane uitwisseling van ervaringen en ideeën.⁷ december 2016

Iets SAMEN doen met mensen waarmee je in de loop van de jaren een band opgebouwd hebt verloopt nog altijd vlotter, gemakkelijker dan een afspraak maken met iemand die je van achter zijn bureautje ontvangt.

Hoeveel problemen werden niet aan een vergadertafel geschapen of overtrokken ?

Hoeveel problemen zijn er in Vlaanderen niet gezellig aan de tapkast opgelost - misschien daarom dat het Belgische Bier door UNESCO als immaterieel erfgoed erkend werd.

Binnen een maatschappelijke beweging 'mensen verliezen' is dramatisch. Zeker in de erfgoedsector kunnen wel elke geëngageerde inzet, van mannen én vrouwen, meer dan gebruiken.

Vrijwilligers willen erkend worden voor wat ze doen.

Moeten daarvoor niet vergoed worden, enkel een klopje op de schouder op het goeie moment doet wonderen.

Vrijwilligers vragen respect voor hun inzet - het zijn geen 'koelies'.

Een doorlichting van een reeks Europese industrieel-erfgoedverenigingen, zo'n viertal jaren geleden door E-FAITH, de Europese Federatie van Verenigingen voor Industrieel en Technisch Erfgoed, toonde toen aan dat de meeste organisaties met een jaarbudget van minder dan €7000,- werkten. Dat in West- en Noord-Europa structurele subsidiëring een zeldzaamheid was. En toch waren het precies die kleine niet-gesubsidieerde organisaties die het meest dynamisch bleken, de meest frisse ideeën hadden - en waarvan de vrijwilligers het meest aangaven dat ze (ondanks al hun 'frustraties') het meest genoeg beleefden aan hun bezigheid.

Los van hun rol en de taak of taken die ze opnamen naar de studie en het behoud van industrieel erfgoed, vervulden ze ook een belangrijke sociale rol. De rol van het "WIJ" en het "SAMEN"...

In Vlaanderen stagnatie ?

In Vlaanderen is de particuliere erfgoedverenigingssector niet de sterkst uitgebouwde, zeker niet in vergelijking met de rijke panoplie van Groot-Brittannië, maar ook niet in vergelijking met de gesubsidieerde en gepamperde organisaties uit Frankrijk en Zuid-Europa. In vergelijking met Nederland - waar ook geklaagd wordt - is het aantal doenersverenigingen in de erfgoedsector in Vlaanderen bijzonder laag. Waar zijn bij ons de vrijwilligers die, zoals net over grens in Oisterwijk, vijf jaar sleutelen om een een Gent gebouwde stoommachine terug aan het draaien te krijgen ?

Waaraan ligt dat ?

In het Monumentenjaar 1975 werden in zowat alle gemeenten werkgroepen, actiegroepen, comités et tutti quanti opgericht die een gevecht aangingen om hun erfgoed te redden. In grote gemeenten, zoals Gent en Antwerpen waren er zelfs meerdere. Het was de tijd van "*een monument staat niet alleen*" - niet enkel ruimtelijk maar ook maatschappelijk.

Van al die verenigingen blijft vandaag weinig of niets meer over. Oude en respectabele - toen actieve en toonaangevende organisaties zoals de Koninklijke Vereniging voor Natuur en Stedenschoon (opgericht in 1910) zijn vandaag verschrompeld.

De dynamiek tussen de bijna 300 organisaties die mekaar vonden via het 'Forum van Erfgoedverenigingen' is stil- en weggefallen.

Tegenstelling tussen 'managen' en 'verenigen'.

Binnen de erfgoedsector werden, soms terecht, de principes van de harde wereld ingevoerd. Van IKZ tot due diligence, stakeholders in plaats van leden, SWOT-analyses en beleidsplannen,... Een voorzitter moest een CEO worden, een penningmeester een CFO... Dingen die bij de meeste verenigingen en hun vrijwilligers op zijn minst onaanpast en onvoorbereid op de deurmat gelegd werden.

Er gebeurden flaters, van beide zijden waarschijnlijk. Onbegrip voor mekaars doelstellingen en eigenheden creëerden barrières en kloven.

En dan wil ik toch - ondanks mijn oorspronkelijk voornemen - twee voorbeelden van flaters of noem het communicatiestoringen van 't hart.

1) VCM en het Forum organiseerden jaarlijks een contactdag, waar de verenigingen zich voorstelden met panelen, folders,... informeel een babbeltje maakten. Mekaar leerden kennen. Voor de verenigingen was het standje gratis - veel verenigingen hebben het altijd moeilijk om rond te komen.

Toen Herita hetzelfde aankondigde in C-Mine in Winterslag gingen we met VVIA daar entoesiast op in. We stonden er een hele dag, net als één andere vrijwilligersorganisatie. Maar het viel ons op dat de meeste andere stands semi-commerciële en commerciële firma's waren.

Blijkbaar hadden we in ons entoesiasme de kleine lettertjes niet gelezen, want nadien viel een factuur van 400 euro in de bus. Een zware dobber voor een vereniging met een jaarbudget van om en bij de 8000 euro. Het was niet alleen een financiële kater, maar ook een mentale kater.

2) Omdat Herita er blijkbaar niet in slaagde om een behoorlijk aantal betalende leden aan te trekken, werd het lidmaatschap plots 'gratis' gemaakt. Iedereen die dat wil is gratis lid. Het aantal Herita-leden (of vermeende 'leden') steeg spectaculair.

Maar daarnaast bleef het betalend lidgeld voor de andere lid-organisaties de voornaamste bron van inkomsten, de middelen om te overleven. Waarom lidgeld betalen bij een molenvereniging, een industrieel erfgoedvereniging, een organisatie die zich inzet voor de redding van een steenoven of een oude kartonfabriek, als je gratis elders terecht kunt en je toch de indruk krijgt samen tot 'de grote erfgoed-gemeenschap' te behoren ?

Als nadien kregen een aantal organisaties de vraag krijgen of de (gratis) de Herita-leden dezelfde voorwaarden kunnen krijgen als de betalende leden van een vereniging, bij de activiteiten van deze laatste, dan is de marktverstoring volledig. Waarom bij een bakker voor je brood betalen, als je het bij de supermarkt gratis krijgt ?

Het zijn typische fouten die gemaakt worden vanuit een management-cultuur die geen voeling heeft met die 'rare' verenigingen-cultuur.

Niet alleen Herita bezondigt zich trouwens aan dit soort lapsussen. Ook in andere sectoren en bij andere cultuuruitingen hoor je dezelfde oprispingen.

Zelfs de zo bewonderde National Trust heeft een aantal jaren geleden zijn vingers geschroeid aan een doorgedreven 'manager-itis', toen door het steeds meer professionaliseren van de structuren en de uitbating (en het toenemend personeelsbestand) de kosten de pan uit swingden - terwijl de vrijwilligers die zich jaren voor de NT inzetten zich niet meer in de nieuwe structuur en opvattingen thuis voelden en afhaakten. Waardoor er meer en meer 'professionals' moesten in dienst treden - en er een viscieuze cirkel ontstond.

Ook elders ...

Vanuit Vlaanderen kijken we te weinig over onze grenzen - naar hoe de toestand elders evolueert. We kijken soms naar Nederland (waar de toestand ook niet zo rooskleurig is) of naar Groot-Brittannië. We kijken weinig naar de dynamiek (of het wegvallen van een dynamiek) in deze en in andere landen en regio's.

En als we kijken, doen we dat vaak met tunnelzicht en kleurenblindheid. We zien wat we willen zien, en hertalen dat naar iets wat we denken te kunnen gebruiken. We zien een mooi plaatje, maar niet hoe de foto vanuit één bepaalde hoek genomen is...

Voor de reorganisatie van de vrijwillige erfgoedsector zijn we gaan kijken naar een gedacht ideaalbeeld aan de overzijde van het Kanaal. We zagen de *National Trust* met zijn miljoenen leden en staarden ons daar blind op.

In Engeland publiceert Historic England (voorheen 'English Heritage') elk jaar een rapport over de toestand van het erfgoed, en dit sedert 2002. Dit is een indrukwekkende reeks met soms indrukwekkende informatie.

In de laatste rapporten valt op dat er meer en meer belangstelling en vragen komen over en voor erfgoed, terwijl het personeelsbestand bij alle diensten en overheden terugloopt. Waar hebben we dat nog gehoord.

Het aantal leden van erfgoedverenigingen daarentegen stijgt sterk - met meer dan 10% op een jaar tijd. Het aantal erfgoedvrijwilligers (en dat zijn geen 'leden', maar doeners) wordt op meer dan 615.000 geschat, in 2015 zetten 39.608 vrijwilligers zich in voor het succes van de Open Heritage Day (onze 'Open Monumentendag').

Het inkomen van de National Trust groeide van 295 miljoen pond in 2003/04 naar 522,1 miljoen pond tijdens het voorbije werkjaar - maar sedert 2010/11 liggen de uitgaven van de NT steeds hoger dan de inkomsten. In 2003/04 waren de uitgaven nog 281 miljoen pond, vorig werkjaar 540,6 miljoen pond.

Is small beautiful ?

We moeten ons realiseren dat de erfgoedbeweging bij onze overburen oneindig veel méér is dan de National Trust - die overigens op de eerste plaats instaat voor natuur, landschappen en parken. Die een traditie van meer dan een eeuw heeft. Die onafhankelijk is van overheden en van subsidies. Die gebruik kan maken van fiscale en financiële structuren die we ons hier maar kunnen inbeelden.

Groot-Brittannië is Vlaanderen niet - of we dat graag hebben of niet.

Erfgoedzorg is aan de overzijde van het Kanaal er géén gecentraliseerd gebeuren, wordt niet van boven naar onder geleid. Naast de grote 'National Trust' is er 'English Heritage' (nu 'Historic England', dat het erfgoedbezit van de Engelse overheid beheert). Maar daarnaast zijn er vooral detailloze lokale '*heritage trusts*' en '*preservation societies*' en de '*Friends of*'. Voor elk kerkelijk erfgoed is er wel een ondersteunende '*Friends of the Church of...*' en voor de kerken die (nog) geen vriendenvereniging hebben is er de '*Friends of the Friendless Churches*'. Engelser kan het niet.

Die organisaties voeren een eigen, vaak 'one purpose'-beleid. Samen organiseren ze meer vrijwilligers, beheren ze meer sites en musea, dan de grote gekende structuren.

De **Association of Independent Museums** (opgericht in 1977) is een platform, geen 'koepel', dat ruim de helft van het Britse museumbestand samenbrengt. "*Independent museums range from small local organisations, mainly operated by volunteers, to large institutions, many operating as charitable trusts*". De **UK Association of Preservation Trusts** (UKAPT, opgericht in 1989) noemt zich een 'netwerk' (ook geen 'koepel') dat meer dan 250 representatieve lokale en regionale organisaties - vaak zelf platformen van organisaties - samenbrengt.

Van erfgoed naar een civiele beweging rond leefomgeving

De groei van de beweging zit in de meeste Europese landen vooral in die vele kleine en grotere plaatselijke '*local amenity trusts*', verenigingen die zich inzetten voor de ruimere kwaliteiten van de leefomgeving (zoals deze in Groot-Brittannië o.m. gebundeld en gestimuleerd worden door Civic Voice - de opvolger van de 'Civic Trust' onder de slogan '*caring for places where people live and work*'). Monumentenzorg beweegt zich meer en meer in de richting van de maatschappelijk verbonden en ruimere '*Burgerinitiative*' zoals reeds aan het midden van de jaren 1970 (o.m. door Prof. Roland Günter, Oberhausen) voorspeld werd.

Zelfs in het jacobijnse Frankrijk is er een grote verscheidenheid van organisaties - oude, zoals de in 1901 opgerichte '*Société pour la Protection des Paysages et de l'Esthétique de France*' tot het recente (2013) platform '*Fédération Patrimoine - Environnement*', de nieuwe naam van het oude FNASSEM (*Fédération nationale des associations de sauvegarde des sites et ensembles monumentaux*, 1967). De namen van beide geven de maatschappelijke veranderingen aan

Van *esthétique* naar *environnement*

Van *société* naar *fédération* - een belangrijke nuance in de taal van Molière.

De jonge en dynamische *Fédération Patrimoine-Environnement* is er vooral om ondersteuning en (o.m. juridische) raad te bieden aan de vele honderden lokale en thematische verenigingen bij onze zuiderburen.

Hun werking omschrijven ze als

- 1) *communiquer, informer et mettre en réseau*
- 2) *aider, conseiller et soutenir,*
- 3) *représenter*
- 4) *sensibiliser et éduquer.*

Een programma dat zo op een Herita zou kunnen geplakt worden.

Op hun initiatief stelden de 11 grootste Franse erfgoedverenigingen een '***Lettre Ouverte aux Français et à leurs Elus sur le Patrimoine***' op, een boekje dat tijdens het voorbijgane Salon du Patrimoine in Parijs voorgesteld werd.

Het is geen vrijblijvende tekst, maar het biedt 22 concrete actiepunten aan om de erfgoedzorg in Frankrijk te verbeteren en op een hoger niveau te tillen. Overleg, samenwerking levert ideeën op aan een overheid en aan een werkveld.

Het is een document dat geschreven werd vanuit een maatschappelijke vraagstelling, de reorganisatie en decentralisatie van de Franse staat, de rol van de lokale besturen, de mondigheid en de inspraak van de burger. Er zijn in Frankrijk daardoor nieuwe evenwichten ontstaan - of nodig.

Ik citeer even uit de aanhef, op pagina 13

“ Ce nouvel équilibre soulève pour le patrimoine des questions aussi bien philosophiques que pratiques; mais il se trouve aujourd’hui bousculé par une revendication issue de la société civile et conforme à l’évolution de la démocratie participative que l’on observe dans toute l’Europe occidentale.

Autrement dit: quelle est la place du citoyen dans le processus patrimonial ? Trop marginal, assurément. C’est là un enjeu majeur. Organisée dn instances représentatives, cette société civile entend agir au-delà des simples consultations-prétextes, et prendre une part plus grande dans la sauvegarde, l’usage et la transmission du patrimoine, de son patrimoine”

En met die opmerkingen uit het Jacobijnse, pyramidale Frankrijk, sluit ik mijn betoog (bijna) af.

CODA

Vanuit de Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie zijn we steeds bereid om onafhankelijk, ongebonden en kritisch-opbouwend de gesprekken aan te gaan en met onze bescheiden middelen bij te dragen aan goede en degelijke ontwikkelingen binnen de erfgoedsector. Met eigen middelen realiseerden we in 2015 een reizende tentoonstelling over 'Beschermd Industrieel Erfgoed in Vlaanderen 1975-2015', met foto's van onze leden maar ook - en met dank - met foto's van het Agentschap Onroerend Erfgoed. De tentoonstelling kreeg haar première (met eigen middelen) tijdens de Vlaamse Week in Gdansk - wij kozen daarvoor het Wyspa Art Center uit in het midden van de ex-Leninscheepswerf. Ze reisde doorheen Vlaanderen, en is nu onderweg naar Barcelona waar ze op 14 december, over een week geopend wordt in Oliva Artés, een oude fabriek die nu onder beheer staat van het Stedelijk Museum MUHBA.

Vrijwilligers ondersteunen zo de bekendmaking van een beschermingsbeleid, waar we - afgaande op de reacties van buitenlandse collegae - niet beschaamd moeten over zijn, integendeel.

Vrijwilligers moeten de hand reiken aan het beleid.

Het beleid moet de hand reiken aan de vrijwilligersverenigingen.

Al dan niet via een intermediaire structuur - Herita, of iets anders - of rechtstreeks.

Verenigingen, en niet alleen onze VVIA, steken de hand uit.
We hopen dat 2018, het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed, eenzelfde effect zal hebben als 1975 Europees Jaar van het Bouwkundig Erfgoed.
De luiken zal open trekken.
De deuren zal openzetten voor de burger die zich engageert.
Voor de vrije vrijwilligers, het zout van de erfgoedpap.

VVIA bestaat in 2018 ook 40 jaar.

We zijn daarmee de oudste landelijk werkende industrieel erfgoedvereniging op het Europese continent - na de BREXIT de oudste in Europa tout-court.

In die 40 jaar hebben tal van vrijwilligers zich voor het industrieel erfgoed ingezet.

Onbezoldigd.

Vol entoesiasme.

Zonder hen zouden veel van de pareltjes die we nu nog hebben nu niet meer bestaan - van de jeneverstokerij in Hasselt tot de kartonfabriek in Alsemberg, van de oude steenbakkerij in Boom, de stoommachine in Izegem, tot de prachtige restanten van de Limburgse steenkoolmijnen.

Er werd geageerd.

Er waren conflicten.

Maar vandaag betreurt niemand dat die sites onder druk van een burgerbeweging, beschermd werden. Vandaag zijn we er fier op, en bouwen we er de identiteit van een stad en streek op.

Er zal nog geageerd worden.

Er zullen nog zware discussies gevoerd (moeten) worden.

Er zullen compromissen moeten gesloten worden en er zullen desondanks gebouwen en sites verloren gaan.

Maar zonder de rol van vrijwilligers zou het verlies er een veelvoud van zijn. En een veelvoud worden...

We zijn gedoemd - of voorbestemd ? - om de handen in mekaar te slaan.

SAMEN te WERKEN aan en voor ons erfgoed.

Yin en yang.

Adriaan Linters

voorzitter Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie vzw

algemeen secretaris E-FAITH European Federation of Associations of Industrial and Technical Heritage

06/12/2016 - basistekst voor Herita-hoorzitting in de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed van het Vlaams Parlement

geëditeerd en aangevuld 07 en 08/12/2016